

اول

۲۴۷

زال کور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رسانه و رهنمودهای اخلاقی علماء و بزرگان دین

فاطمه عسگری

سرشناسه: عسگری، فاطمه، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور: رسانه و رهنمودهای اخلاقی علما و بزرگان دین / نویسنده فاطمه عسگری.
مشخصات نشر: قم: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۲۴۸ ص.

شابک: 978-964-514-120-0

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: اخلاق اسلامی -- کلمات قصار

موضوع: اسلام -- کلمات قصار

موضوع: انسان و عالم -- سرگذشتنامه

شناسه روده: صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهش‌های اسلامی

رده بندی کنگ: ۱۳۹۰ / ۵۵۸ / ۲۴۶ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۰ / ۶۱

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۵۸۹۹

مرکز پژوهش‌های اسلامی

رسانه و رهنمودهای اخلاقی علما و بزرگان دین

کد: ۱۵۴۹

نویسنده: فاطمه عسگری

ویراستار: محمدجواد حمیدیان

ناشر و تهیه‌کننده: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۵۰۰

بها: ۴۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

تلفن: ۲۹۱۹۶۷۰ - ۰۲۵۱ سامانه ارتباطات: ۱۱ - ۲۹۱۵۵۱۰

تهران: خیابان جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیرزمین

تلفن: ۲۲۰۱۴۷۳۸ - ۰۲۱ نمابر: ۲۲۱۶۴۹۹۷

دفتر خراسان: مشهد - خیابان امام خمینی (ره)، انتهای باغ ملی، ساختمان صبا، طبقه سوم

تلفن: ۲۲۱۵۱۰۸ - ۰۵۱۱ نمابر: ۲۲۱۵۱۰۶

www.irc.ir info@irc.ir

Isbn: 978-964-514-120-0

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۴-۱۲۰-۰

فهرست مطالب

۱۳.....	دیباچه
۱۵.....	پیش گفتار

بخش اول: گذری بر زندگی و آثار عالمان اخلاق

۲۳.....	علامه حلی (۶۴۸ ه.ق - ۷۲۲ ه.ق)
۲۴.....	شهید اول (۷۳۴ ه.ق - ۷۸۶ ه.ق)
۲۵.....	شهید ثانی (۹۱۱ ه.ق - ۹۶۶ ه.ق)
۲۶.....	علامه مجلسی اول (۱۰۰۳ ه.ق - ۱۰۷۰ ه.ق)
۲۷.....	ملا احمد نراقی (۱۱۸۵ ه.ق - ۱۲۴۵ ه.ق)
۲۷.....	آیت الله سید محمدباقر خوانساری (۱۲۲۶ ه.ق - ۱۳۱۳ ه.ق)
۲۸.....	ملاحسینقلی همدانی (۱۲۳۹ ه.ق - ۱۳۱۱ ه.ق)
۲۹.....	آقا نجفی اصفهانی (۱۲۶۲ ه.ق - ۱۳۳۲ ه.ق)
۲۹.....	شیخ محمد بهاری (۱۲۶۵ ه.ق - ۱۳۲۵ ه.ق)
۳۰.....	سید ابوالقاسم دهکردی (۱۲۷۲ ه.ق - ۱۳۵۳ ه.ق)
۳۱.....	شیخ حسنعلی نخودکی (۱۲۷۹ ه.ق - ۱۳۶۱ ه.ق)
۳۱.....	آیت الله سید علی قاضی (۱۲۸۵ ه.ق - ۱۳۶۶ ه.ق)
۳۱.....	محدث قمی (۱۲۹۶ ه.ق - ۱۳۵۹ ه.ق)
۳۱.....	آیت الله محمدهادی تالهبی همدانی (۱۲۸۰ ه.ش - ۱۳۷۵ ه.ش)
۳۳.....	آیت الله بهجت (۱۳۳۴ ه.ق، ۱۲۹۵ ه.ش - ۱۳۸۸ ه.ش)
۳۴.....	احمد میرزا حسینعلی تهرانی (کل احمد) (۱۳۰۱ ه.ش - ۱۳۷۹ ه.ش)
۳۵.....	ملا محسن فیض کاشانی (۱۰۰۷ ه.ق - ۱۰۹۱ ه.ق)
۳۷.....	ملا مهدی نراقی (۱۱۲۸ ه.ق - ۱۲۰۹ ه.ق)

- آیت الله میرزا علی احمدی میانجی (۱۳۴۵ ه. ق، ۱۳۰۵ ه. ش - ۱۳۷۹ ه. ش) ۳۸
- میرزا عبدالکریم حق شناس (۱۳۳۸ ه. ق، ۱۲۹۸ ه. ش) ۳۹

بخش دوم: ارتباط با خدا

- فصل اول: بایدها ۴۳
- اداب صحبت با خدا ۴۳
- اخلاص ۴۴
- ارتباط قلبی ۴۶
- اسمائات از خدا ۴۷
- اطاعت الهی ۴۷
- اغتنام حضور ۴۸
- امید به خدا ۴۸
- انس با قرآن ۴۸
- ایمان قلبی ۴۹
- ارتباط با خدا ۵۰
- بی توجهی به غیر در نماز ۵۰
- تسلیم و رضا ۵۱
- تعظیم شعائر الهی ۵۱
- تفکر در موجودات ۵۱
- تفکر و تدبیر در قرآن ۵۲
- تلاوت قرآن ۵۲
- تمسک به خدا و اولیای خدا ۵۳
- توحیدمداری ۵۳
- توکل ۵۴
- پیروی از اهل بیت: ۵۵
- حج ۵۵
- حضور قلب ۵۷
- حفظ ایمان ۵۷
- حاجت خواهی ۵۸
- خداجویی ۵۸
- خداگرایی ۵۸

۵۸	خدا محوری
۶۰	خداوند معاشر همیشگی انسان
۶۱	خلوت با خدا
۶۱	خوف از خدا
۶۲	در محض خدا
۶۲	دها و نیایش
۶۵	دگر خدا
۶۷	رضای الهی
۶۸	سپاس راری
۶۹	سجده
۶۹	سحر خیزی
۷۰	شب زنده داری
۷۱	شناخت خدا
۷۱	صراط الهی
۷۲	عبودیت
۷۳	علامه محبت الهی
۷۳	عشق به خدا
۷۵	عظمت خداوند
۷۵	فنا فی الله
۷۶	قبله گرایی
۷۷	قدردانی از نعمت حیات
۷۷	قرآن، میزان عمل
۷۷	کار برای خدا
۷۸	لقای پروردگار
۷۸	محبت حقیقی به خدا
۷۹	معرفت الهی
۷۹	نماز مقبول
۸۰	نماز اول وقت
۸۱	نماز شب
۸۲	نماز و عبادت عاشقانه
۸۲	نیازمندی به خدا

۸۲		هدایت الهی
۸۳		فصل دوم: نبایدها
۸۳		خدا فراموشی
۸۳		خدا به در نماز خواندن
۸۴		سوءظن به خدا
۸۴		سوگند بی مورد
۸۴		غرور
۸۵		غفلت از خدا
۸۶		کفران نسبت

بخش سوم. ارتباط با خدا

۸۹		فصل اول: نبایدها
۸۹		آخرت گرایی
۹۰		اسباب آمرزش گناهان
۹۰		اسباب سفر مرگ
۹۰		استغفار
۹۱		استفاده از عمر
۹۲		استقامت
۹۲		اصلاح آخرت
۹۳		اصلاح نفس
۹۳		اصلاح نیت در دانشجویی
۹۴		اعتدال ورزی
۹۵		اغتنام فرصت
۹۷		امتحان و ابتلا
۹۸		انجام واجبات، ترک محرمات
۹۹		بصیرت قلب
۹۹		برنامه ریزی
۱۰۰		پرهیز از ظاهربینی
۱۰۱		تحقیق و تفحص
۱۰۱		تربیت نفس
۱۰۲		ترک هوا و هوس

۱۰۲	ترک خودخواهی
۱۰۳	تشخیص وظیفه
۱۰۳	تقوا
۱۰۵	تکلیف مداری
۱۰۶	تلقین
۱۰۷	تهدیب نفس در جوانی
۱۰۷	تهدیب نفس
۱۱۰	تواضع
۱۱۱	توبه
۱۱۱	توجه به اعمال و آداب سرعی
۱۱۲	تفکر
۱۱۳	توشه اندوزی برای آخرت
۱۱۳	جهاد با نفس
۱۱۵	حضور در مساجد
۱۱۵	حفظ عمل
۱۱۶	خاموشی
۱۱۶	خودسازی
۱۱۸	دائم الوضو بودن
۱۱۹	دانش اندوزی
۱۲۰	درمان بدگمانی
۱۲۰	دقت در انتخاب کتاب
۱۲۱	دقت در تغذیه روحی
۱۲۱	دنیاگریزی
۱۲۴	دین مداری
۱۲۵	زهدورزی
۱۲۵	سبک باری
۱۲۵	شرایط تحصیل علم
۱۲۶	شیطان شناسی
۱۲۶	شیطان گریزی
۱۲۷	صبر
۱۲۹	صبر و رضا

۱۲۹	عاقبت اندیشی.....
۱۳۰	علم حقیقی.....
۱۳۰	علم آموزی.....
۱۳۱	عزت نفس.....
۱۳۱	عزم و اراده.....
۱۳۱	عمل صالح.....
۱۳۲	عمل گرایی.....
۱۳۲	غفلت سریزد.....
۱۳۳	فرار از تعلقات ظاهری و مادی.....
۱۳۳	فرار از خیال واهی.....
۱۳۴	فضیلت های اخلاق.....
۱۳۵	فقر.....
۱۳۵	کار برای آخرت.....
۱۳۵	کار و تلاش.....
۱۳۶	کم خوری.....
۱۳۶	کنترل زبان.....
۱۳۸	کنترل نفس.....
۱۳۸	گناه گریزی.....
۱۴۰	محاسبه نفس.....
۱۴۱	مراقبت از دل.....
۱۴۲	مراقبت از وقت مناجات.....
۱۴۲	مراقبت از رفتار.....
۱۴۳	مرگ باوری.....
۱۴۴	ملکه شدن صفات خوب.....
۱۴۵	یقین.....
۱۴۶	فصل دوم: نیایدها
۱۴۶	امراض نفسانی.....
۱۴۷	یهوده گویی.....
۱۴۷	بدی ثنا گویی.....
۱۴۸	بی قراری کردن.....
۱۴۸	پیروی از نفس.....

۱۴۹	تعلقات دنیوی
۱۴۹	تکبر
۱۵۰	حب نفس
۱۵۱	حرام خواری
۱۵۲	حرص
۱۵۲	خودبینی
۱۵۳	عودخواهی
۱۵۳	دروغ گوئی
۱۵۴	بیاطله
۱۵۵	دوروی با خلایق
۱۵۶	زیاده روی در شوق
۱۵۶	شتاب زدگی
۱۵۶	شکم بارگی
۱۵۷	شہوت گرایی
۱۵۷	ظلم به نفس
۱۵۸	غرور و یأس از رحمت خدا
۱۵۸	غفلت
۱۶۰	کفران نعمت
۱۶۰	لہو و لعب
۱۶۰	محرومیت از تجلی حق
۱۶۱	منیت

بخش چهارم: ارتباط با دیگران

۱۶۵	فصل اول: بایدها
۱۶۵	آداب صحبت استاد و شاگرد
۱۶۶	آداب مهمان داری
۱۶۶	اتصال به ولی الله
۱۶۷	احترام به استاد
۱۶۷	احترام به دیگران
۱۶۷	احترام به سالمندان
۱۶۷	احترام به فرزندان

۱۶۸	احترام و دوستی با اهل بیت علیهم السلام
۱۶۸	احسان
۱۶۹	ارتباطات اجتماعی
۱۶۹	اخلاق اسلامی
۱۷۰	از سودگذشتگی در خانواده
۱۷۰	احترام به پدر و مادر
۱۷۰	اطاعت از پدر و مادر
۱۷۱	امر به معروف و نهی از منکر
۱۷۱	امر به معروف و نهی از منکر
۱۷۲	انتظار سرج
۱۷۲	انتقادپذیری
۱۷۲	انفاق
۱۷۴	برآوردن نیازهای مؤمنان
۱۷۵	پذیرش عذر دیگران
۱۷۵	پرهیز از سخن چینان
۱۷۵	پرهیز از مدح دیگران
۱۷۶	پرهیز از مقایسه با دیگران
۱۷۶	تبلیغ
۱۷۶	تربیت درست
۱۷۷	تقلید درست
۱۷۸	حفظ اسرار
۱۷۸	حق مادر
۱۷۹	حق الناس
۱۸۰	حقیقت گوئی
۱۸۰	خدمت به خلق
۱۸۱	خدمت به محرومان
۱۸۱	خشنودی اهل بیت علیهم السلام
۱۸۲	خوش خلقی
۱۸۲	خوش رفتاری
۱۸۲	خیرخواهی

۱۸۳		خمس
۱۸۳		دعای فرج
۱۸۴		دگر دوستی
۱۸۴		دلجویی از دیگران
۱۸۵		دیدار رستان
۱۸۵		مامداری
۱۸۵		زکات علم (نشر دانش)
۱۸۶		نبارت اهل بیت
۱۸۶		سپاس نزاری از خیران
۱۸۷		سلوک
۱۸۷		شاد کردن مؤمنان
۱۸۸		شرکت در نماز جمعه
۱۸۸		شهرت گریزی
۱۸۹		صدقه
۱۸۹		صله رحم
۱۸۹		ظلم گریزی
۱۹۰		عرضه اعمال
۱۹۱		عزاداری
۱۹۱		عفو
۱۹۲		عیب پوشی
۱۹۲		کم توقعی
۱۹۲		کنترل خشم
۱۹۳		مدارا
۱۹۳		محبت به اهل بیت (علیهم السلام)
۱۹۵		مدارا در خانواده
۱۹۵		مردم داری
۱۹۶		مشورت
۱۹۶		مصافحه
۱۹۶		مطالعه زندگی علما
۱۹۷		نشر احکام الهی
۱۹۷		نیکی به دیگران

۱۹۷	نیکی به والدین
۱۹۸	نیاز به استاد
۱۹۹	هم‌دردی
۱۹۹	همسایه‌داری
۲۰۰	هم‌نیشینی با نیکان
۲۰۱	وظیفه‌شناسی
۲۰۱	ولایت‌مداری
۲۰۱	یاد آید
۲۰۲	فصل دوم: نیاپند
۲۰۲	بداخلاصی
۲۰۲	تجسس
۲۰۳	تحقیر مردم
۲۰۳	تشریفات
۲۰۳	تفرقه
۲۰۴	خشم
۲۰۴	دشمنی
۲۰۵	ظلم
۲۰۵	عاق والدین
۲۰۶	عیب‌جویی
۲۰۶	غیبت
۲۰۸	معصیت اجتماعی

بخش پنجم: زیرنویس‌ها و کلمات قصار

۲۱۲	پيامبر اعظم ﷺ
۲۱۱	امام علی علیه السلام
۲۱۱	حضرت امام خمینی رحمه الله
۲۲۵	مقام معظم رهبری
۲۲۷	شهید مطهری
۲۳۰	احمد میرزا حسین علی تهرانی (کل احمد)
۲۳۶	آیت‌الله محمدهادی تآلهی همدانی
۲۴۱	کتاب‌نامه

دماجہ

زندگی عالمان و بزرگان دین، براسر آموزنده و عبرت‌انگیز است. بازگویی گفتار و کردار آنان، رهنموی و زین برای درس‌سازی و تهذیب نفس است. بر اهل بصیرت و ره‌پویان راه حقیقت، آشکارا است که بعد از کلام الهی و سخنان گهربار پیامبر اعظم ﷺ و ائمه هدی علیهم‌السلام که شفابخش جان آدمیان و فروغ قلب پارسایان است، سخنی ارجمندتر از گفتار عالمان عامل و عارفان زاهد نیست. بنابراین، باید نزد ره‌شناسان پاک‌سیرت نشست و از آنان درس خوب زیستن و نیک‌بختی آموخت.

سیره عالمان ربانی، آموختنی و عمل‌کردنی است. آنان نصابی برای راه و الگوهای ایمان، علم و خلوص هستند. کلامشان نورافکنی است که تاریکی‌ها را می‌شکافد و گرد و غبار راه را فرو می‌نشاند و کاروانیان را از خطر رن‌زنان و پیچ و خم‌های خطرناک مسیر آگاه می‌کند. گفتارشان جلابخش جان‌هاست و آدمی را به‌سوی نیکی هدایت می‌کند و موعظه‌ها و رهنمودهایشان، مشام جان را می‌نوازد.

توصیه‌های عالمان و بزرگان، از ارزشمندترین گنجینه‌های معارف الهی و سرشار از زیبایی‌ها و لطافت‌های ملکوتی است. این اندرزها، از ژرفای

وجودشان سرچشمه می‌گیرد و بر دل‌ها می‌نشیند. برای بهره بردن از این حکمت‌های آموزنده، پژوهشگر ارجمند، سرکار خانم فاطمه عسگری، ره‌توشه‌ای گران‌قدر از رهنمودهای عالمان ربانی و چراغ‌های همیشه فروزان حیات شری فراهم آورده و آن را به ساحت برنامه‌سازان ارجمند تقدیم کرده است. باشد تا برای تهذیب اخلاق اجتماعی، به بهترین شکل به کار گرفته شود و مایه زینت جان‌ها و وسیله تزکیه و نورانی ساختن اجتماع شود.

و من الله التوفیق

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

پیش‌گفتار

همانا از آن دم که انسان، کینه سال پروردگار شد، فطرتش، شیدای لقای یار گردید و عزم دیدار در جان و دلش افتاد، تا روزنه‌ای به کوی حضرتش یابد و از حیرانی و سرگردانی به در آید. پس واجب است که سالکان راه در رکاب مردان ره باشند، تا از مهلکه‌های نفسانی و نریزگی‌های شیطانی در امان بمانند و هوس‌ها و دل‌بستگی‌ها را آگاهانه نابود کنند.

طی این مرحله بی‌همری خضر مکن ظلمات است. سرس از خطر گمراهی آفرینش همچون صدفی است که در آغوش خود گوهرهای جهان‌افروزی دارد؛ گوهرهایی که چون آفتاب روشنی‌بخش، دل و دیده همگان را از نور هدایت بهره‌مند می‌کنند. پس از آنکه عرصه حیات الهی، از آفتاب عالم‌تاب حضور معصومان (علیهم‌السلام) بی‌بهره ماند، الگوهای هدایت، عالمان ربانی و اندیشمندان روحانی‌اند؛ همانان که در روشنایی بخشیدن به جان انسان‌های پاک‌سرشت، «آیینۀ آفتاب»‌اند و همگان را با نفس مسیحایی خویش، به قله قداست و قرب الهی می‌رسانند. اینان با کلام و گفتار و توصیه‌های اخلاقی خود، ره‌پویان بسیاری را به سرمنزل هدایت و رستگاری رسانده‌اند و همچون آینۀ شفاف، روشنی‌بخش جامعه‌اند.

لحظه لحظه زندگانی اولیای خدا، زیبا و پندآموز و درخور مطالعه و ژرف‌اندیشی است؛ همان‌ها که پس از رسیدن به درجه‌های عالی الهی، شیوه زندگی، رفتار و گفتارشان، سرشار از نکته‌های هدایت برای شیفتگان حقایق است و همچون اکسیر، تبدیل‌کننده مس وجود سالکان به زر ناب.

در عصر حاضر که عصر تاریکی و زمان دوری از معنویت‌هاست، معرفی چهره‌های دین‌مان آسمان معرفت و بیان ارائه سفارش‌های اخلاقی آنان، در پیش‌گیت از گناهان، برای همگان سودمند خواهد بود و این، نیازی اساسی است. در اسلام، سعادت هر در گرو رسالت دانشمندان و عالمانی است که در مسیر تعالیم پیامبران، با سبیت درست و راستی عمل، تلاش شبانه‌روزی داشته و در تکاپوی معارفانه خویش، عقل آدمیان را به تعمق و تفکر در هستی و موقعیت خودشان در آن ماداشته‌اند. عمل این تلاش ربانی، همانا پرتوافشانی در حیات بشر بوده است. آدمیان بتوانند در ظلمتکده طبیعت، در مسیر زندگی رو به رشد قرار گیرند. به بیان دیگر، عالمان راستین و صاحبان معرفت، اسرافیل‌صفتانی بوده‌اند که با نوحه احساگر خویش، جان مرده آدمیان را از گورستان تن بیرون کشیده و معسر حقان حق الهی را در برابر دیدگان آنها قرار داده‌اند، تا انسان، آشکارا نظاره‌گر سعیت‌های نظام سترگ هستی باشد و بتواند موقعیت خود را در هستی رفدر و منزلت خویش را بشناسد.

نای و نوای عالمان ربانی و دانشمندان وادی دانش، اگرچه از مفهوم بشری آنها تراوش کرده، همان ندای حق است و اگرچه در عصر و نسلی، تعداد این انسان‌ها اندک بوده، انوار سخن و تراوش‌های عقلی همین شمار اندک، راهگشای بسیاری از پیچیدگی‌های پدیده حیات بوده و توانسته است بسیاری از انسان‌ها را در شاهراه کمال قرار دهد.

به راستی، بشر حیات طویه خویش را مدیون تکاپوی اولیای حق است و به همین دلیل، میان دو بی‌نهایت قرار گرفته و همواره با دو ندا روبه‌روست. رسالت انسانی در این مسیر، قطع دل‌بستگی‌های مادی و تقویت جنبه بدکوتی است تا بتواند به سوی تکامل حیاتش پیش رود. اربابان معرفت، با دانش و حکمت گسترده خود، پرده‌های سیاه نادانی را از زندگی او زدوده و موجب شادمانی او تا آنجا می‌توانند که از پنجره وجود خویش، به تماشای گلستان حقیقت و بویان معرفت بنشینند و با مرکب رهوار اندیشه، به سیاحت در آن پردازد و از هر نوع غم و غمگینی بی‌خبر بماند.

این مجموعه، شامل دسته‌های اخلاقی عالمانی ربانی و عارفانی پروا پیشه، برای پیش‌گیری از گناهان است. به شکر، چنین کتاب‌هایی، در هر عصر و زمانی نیاز است؛ چرا که در هر زمان، پویانان راه کمال، همواره به دنبال راهنما و راهبرند و از آنجا که رهروان و سالکان راستین، همواره کمیاب بوده و هستند، ارزش این‌گونه نوشته‌ها آشکار می‌شود؛ نوشته‌هایی که بیانگر دریافت‌های پاک‌دلانی روشن‌ضمیر است که با مخاطب قرار دادن روح و روان انسان‌ها، انقلاب‌ها به پا کرده و در دل‌ها آتشی افروخته‌اند که: «از آن گرمی، کند آتش‌گذاری.» این مجموعه، دربردارنده دستورهای راهگشا برای خودسازی در سیر و سلوک به سوی معبود یگانه است و از دل‌های خالص عاشقان شهادتی برآمده که همه هستی‌شان در شرار شعله‌های عشق ربانی سوخته است و به وصال محبوب رسیده‌اند. اینک محصول این تجربه‌های ارزنده معنوی در اختیار ماست که به یقین می‌تواند دل‌های بی‌قرار جویندگان حقیقت را به جاده سلوک عاشقانه هدایت کند. بی‌تردید، این‌گونه آثار، در شمار میراث غنی و ارزشمندی است که گذر ایام نمی‌تواند گرد کهنگی بر رخسار زیبای آن بنشاند.

مقصد اصلی در پرداختن به رهنمودهای عالمان و بزرگان، بالا بردن سطح آگاهی‌ها نیست، بلکه هدف، ایجاد تحول عمیق در رفتارها، معنا بخشیدن به زندگی و حرکت به سوی مقصد آفرینش است. آنچه در این عرصه، اصل و اساس به شمار می‌آید، تلاش برای انسان شدن، آراسته شدن به اخلاق الهی و گام نهادن به ساحل اطمینان‌بخش ذکر و یاد خداوند است. امید است این گام که به دست درآوردن آنچه نیاز اصلی جامعه حقیقت‌طلب ماست، مؤثر افتد و دل‌های نودانی را در فروختن فروغ ایمان و انجام دادن عمل صالح و رسیدن به مقصد نهایی آفرینش، یعنی «انسان کامل شدن» مدد رساند.

اینک گلچینی از رهنمودهای رسیده از برجسته‌ترین عالمان اخلاق و عرفان که بر قله استادی ایستاده و سرآمد عصرها و سرسلسله عشاق و مشاهیر طریقت و بزرگان سربیت بوده و هستند، برای مخاطبان رسانه ملی فراهم آمده است. این مطالب، بجای پنهان، دانشی ژرف، مانده‌ای ملکوتی، بارقه‌ای تابناک و راهنما و بحری پررنگ گهرهای بهجت‌انگیز است که بر فطرت و خاستگاه معنوی سالک تکیه دارد. پسر این صیبه‌های حکیمانه را برای رفع موانع و دل‌بستگی‌ها و برداشتن حجاب‌ها نگاهبانند، تا موجبات تربیت، تلقین و تصفیه سالک را فراهم کرده باشند؛ زیرا «الْوَاعِظُ صِقَالُ النَّفُوسِ وَ جَلَاءُ الْقُلُوبِ؛ پندها جان‌ها را جلا می‌دهد و زنگار را از آن می‌ردایا».^۱

میوه‌های این طوبای بهشتی، سرشار از معارف بی‌کران الهی است و باشد که جان‌های تفتیده عاشقان را آبی رساند و اهل طریق را بصیرت بخشد. اتفاق افتد و راهگشایی برای گرفتاران زندان جسم باشد، تا از منزلگاه ظلمت، به سوی جان به کوچ درآیند. خواندن رهنمودهای اخلاقی عالمان و بزرگان، باید تشویق‌گر ما در رسیدن به کمالات باشد.

۱. جمال‌الدین محمد خوانساری، شرح غررالحکم و دررالکلم، مصحح: جلال‌الدین حسینی ارموی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۶، ج ۴، ص ۳۵۷.

حال که انسان‌ها به شیوه‌های بسیار گوناگون زیست می‌کنند، چرا ما به‌سان خوبان زندگی نکنیم و مردانه در راه عبادت و معرفت حق نکوشیم؟ طریق محبت و عشق حق، پیمودنی است و گواه آن، هزاران انسان راه‌یافته است که شرح حال آنان در کتاب‌ها آمده است، ولی آنچه می‌تواند ما را در شما، آنان قرار دهد، تنها اراده و همت بر انجام فرمان‌های الهی است. بی‌شک، آرزو مندان راه خدا نباید از پیش خود و بر اساس ذوق و سلیقه خویش عمل کنند که طعمه شیطان، این دام‌گستر بزرگ هستی، قرار می‌گیرند و از راه سعادت به‌لر می‌مانند. پس باید از خداوند سبحان، توفیق ادب خواست و به اهل عصمت و طهارت (علیهم‌السلام) توسل پیدا کرد و از آنان در انجام دادن دستورهای الهی کمک گرفت و در خدمت بزرگان راهنمایی طلبید تا ما را در رسیدن به ولایت اهل بیت (علیهم‌السلام) و داخل شدن در ولایت آن بزرگواران دستگیری کنند.

این نوشتار دربردارنده نکات دل‌نشیر و جذابی است که عالمان و بزرگان بیان فرموده‌اند. این نکته‌ها، اگرچه به انصاف، نکات علمی و حاصل یک عمر مطالعه و تحقیق است، ولی در واقع، دست‌مایه‌هایی برای بیان تذکرها و معارفی، اخلاقی و عرفانی است که اینان با تمسک به آنها، به هدایت درونی افراد در بُعد عقاید و آراسته شدن به اخلاق الهی در گفتار، رفتار و کردار، نظر داشتند.

نوشتار حاضر در پنج بخش، سامان‌دهی شده است. در بخش اول نگاه‌های گذرا و فشرده به زندگی عالمانی که در این نوشتار از آنها نام برده شده است، کرده‌ایم. در بخش دوم، ارتباط با خدا را در دو فصل بایدها و نبایدهای ارتباطی بررسی نموده، سپس به ارتباط با خود از این دو منظر پرداخته‌ایم و در ادامه، به ارتباط با دیگران با همین سبک و سیاق نظر

کرده‌ایم. آن‌گاه دریچه‌ای به‌سوی کلمات قصار و زیرنویس‌ها گشوده‌ایم تا زمینه بهره‌گیری از این جمله‌های نغز و پرمعنا را برای اصحاب رسانه فراهم آوریم. امید است که پژوهش عرضه شده، روشنگر جامعه باشد و ما را ترش‌ه‌ای برای روز بی‌توشه.